

Frank van Vree en Rob van der Laarse weliswaar dat er de laatste decennia over de landsgrenzen heen ‘een sterke convergentie, een mondialisering onder invloed van de “Holocaust memory boom”’ aan te duiden is, maar om de parallellen in de gescheiden nationale herinneringsculturen aan te wijzen moet de lezer zich behelpen met een eigen synthese van de verschillende bijdragen en respectieve invalshoeken. De belangrijkste algemene vaststelling is niettemin dat de oorlog in de eerste decennia na 1945 veelal als een strikt nationale gebeurtenis herdacht werd en pas later erodeerde door de contesterende herinneringen van de lotgevallen van vervolgd – en vooral joodse – groepen in de samenleving. Tegelijk gaat er tevens, zoals Rob van der Laarse treffend analyseert, ook steeds meer aandacht naar een musealisering van het dadererfgoed en toont Esther Captain aan dat specifiek voor Nederland de oorlogsgebeurtenissen in de voormalige overzeese gebieden sinds de jaren tachtig meer in de openbaarheid treden.

Elke bijdrage draagt op haar manier voldoende bewijzen en context aan om zekere dynamieken te detecteren en verantwoord te faseren, maar de vraag is wel of die dynamieken stevast als herinneringscultuur gekwalificeerd kunnen worden. De relatie tussen verbeelding of representatie enerzijds en receptie of perceptie anderzijds is een heikel punt dat in veel herinneringsstudies zelden afdoend geproblematiseerd wordt. Evocaties van het verleden zeggen immers soms meer over wie waarom wil canoniseren dan wat er werkelijk door de grootste gemene publieke deler herinnerd wordt. Hoewel de redacteurs en overige auteurs zich er wel degelijk van bewust zijn hoezeer de herinnering ‘onderwerp is van een min of meer bewuste politiek, een strategie van insluiting, uitsluiting, annexatie en afstoting’, laten ze spijtig genoeg de kans liggen hierover enkele kritische conceptuele kanttekeningen verder uit te werken. Anderzijds mag niet vergeten worden dat de bundel een van de eerste tastbare resultaten is van het onderzoeksprogramma. In die zin vormt deze publicatie een rijk gestoffeerde en geslaagde pilotstudie. Ze biedt een lezenswaardige verzameling van interessante bijdragen die – opgefrist met mooie afbeeldingen en kleurenfoto’s – de lezer doet uitkijken naar het vervolg van de onderzoeksactiviteiten.

Koen Aerts
Universiteit Gent

Niall Ferguson, *Civilization: The West and the Rest* (London: Allen Lane, 2011).
402 pp. ISBN 978-7-846-14456-1.

In *Civilization*, Niall Ferguson, ‘one of Britain’s most renowned historians’, seeks to answer one of the big questions in economic history: why did the West come to dominate the Rest from 1500 onwards? The explanations for the rise of the West are then meant to offer predictions about its future. Ferguson points out six ingredients crucial for the West’s success: competition, science, property rights, medicine, consumption and work. Labeling these ingredients as ‘killer applications’, Ferguson targets the public at large, and youngsters in particular. This is not only to increase sales, but also because he is anxious about the poor state of today’s history education, and the general paucity of historical knowledge in the West.

After demonstrating, mainly through estimates of GDP, population and controlled territory, that the West indeed dominated the world in the five centuries after 1500 (which is, in fact, still a subject of academic debate), Ferguson devotes a chapter to

each of his six 'killer apps', explaining how the West came to acquire them, and why the Rest (a part of it) did not. Thus, in the first chapter on competition, Ferguson contrasts Europe's fragmented political structure with China's huge unified empire. Fragmentation stimulated rivalry between states, within states and even within cities, which led Europeans to seek opportunities (economic) across the high seas. At the same time, centralization made China turn inward and thereby stagnate. Second, Ferguson suggests that the printing press and Reformation created the environment for the Scientific Revolution and Enlightenment in Europe, which led, most importantly, to more sophisticated cannons and a superior organization of the army, ensuring the West's victory on the battlefield. In the Ottoman Empire, on the other hand, the 'failure to reconcile Islam with scientific progress was to prove disastrous' (p. 68). In the third chapter, the contrasting fortunes of North and South America are discussed. While the North developed proper institutions that secure property rights and democracy, and hence generate economic growth, South America lagged behind due to inequalities in wealth and political rights, resulting in violence and revolutions.

In the last three chapters, Ferguson seems to have been less at ease with his chosen apps and dichotomy. The chapter on medicine is actually about imperialism – perhaps indeed made possible by the advances in medicine which dramatically reduced European mortality in the tropics. The comparison is not so much between the West and the Rest, but rather between the different imperial powers. Less surprisingly, the chapter on consumption is about capitalism (or rather the failure of Marxism). Finally, the chapter on work is not about the organization of labour, but about Christianity, or to be more precise: Protestantism. Following Max Weber, Ferguson suggests that Protestantism stimulated not only hard work and savings, but also literacy, honesty and trust, at a time when Confucianism in China promoted stability and the preservation of the status quo. Yet, the dichotomy in this chapter is primarily between the West of today and the West of the past, which also leads Ferguson to his conclusions.

The Rest is increasingly adopting the Western ingredients for success, but not the entire combination: although China has now adopted capitalism and consumerism, it still lacks political competition. The biggest threat to Western dominance at the moment is therefore not posed by Iran or China, but comes from within the West itself, as Westerners nowadays lack a proper appreciation of the West's special features. Ferguson shakes his head in disapproval as capitalist competition has been disgraced by the recent financial crisis; private property rights are violated by governments 'that have an insatiable appetite for taxing our incomes and our wealth'; 'Empire has become a dirty word', and Westerners are increasingly losing their religion, and with it, their work ethic (p. 288).

With *Civilization*, Ferguson again proves himself an eloquent writer. He is well informed in the field of economic history and is capable of accompanying the latest insights from academic discussion with appealing anecdotes. Obviously, the value of the book lies not in its contribution to the academic literature on the rise of the West. Instead, it is written for a public that, according to Ferguson, lacks proper historical education. Considering the magnitude of the topic, one can perhaps forgive Ferguson for being selective in his argumentation and evidence, yet with *Civilization* he is far from setting a good example of the historical method and critical analysis. As in his previous works, Ferguson presents a right-wing political vision on world history, seizing every opportunity to share his disdain of Marxism and Islam – 'the cult of submission' (p. 324). More often than not, provocative remarks lack a proper argumentation,

and competing historical explanations are put aside easily as 'unlikely'. Thus, if you are looking for serious academic explanations for the rise of the West, or a book to introduce teenagers to world history, you can leave *Civilization* on the shelf. Other than that, it is certainly an entertaining read.

Pim de Zwart

International Institute of Social History

Gerard Alberts en Huib Zuidervaart (red.), *De KNAW en de Nederlandse wetenschap tussen 1930 en 1960* (Amsterdam: KNAW Press, 2009) 168 p.
ISBN 978 90 6984 579 1.

De organisatoren en de belangstellenden zullen zich wel een prettiger dag hebben voorgesteld toen zij in december 2003 naar het Trippenhuis trokken voor een studiedag over 'de KNAW en de Nederlandse wetenschap tussen 1930 en 1960'. Blijkens de nu (gedeeltelijk) gepubliceerde acta van de bijeenkomst viel de door de sprekers opgemaakte balans immers negatief uit. H.G van Bueren formuleerde het nog beleefd: de Akademie had de ontwikkelingen in de organisatie van het natuurwetenschappelijk onderzoek destijds 'met enige argwaan' gadegeslagen, waardoor haar betekenis voor het wetenschapsbeleid kleiner was geworden. Leo Laeyendecker bleef zakelijk: wat de zich na 1945 snel transformerende sociologie betrof had de Akademie 'geen levendige belangstelling' voor veranderingen getoond. Maar Cornelis Andriessse, die er geen probleem in zag zijn bijdrage als 'partijdig' te typeren, aarzelde niet de toehoorders te schofferen. Sprekend over de uitgeversactiviteiten van de KNAW besloot hij: 'Wie op deze geschiedenis van de Akademie met de "Noord-Hollandsche" en Elsevier terugkijkt ziet alleen maar kleinheid. Een sterk naar binnen gekeerde Akademie heeft eigenlijk op geen enkel moment in de jaren veertig laten blijken iets te begrijpen van het maatschappelijk functioneren van de wetenschap en van de rol die zij daarin spelen kon, of moest spelen.' Die zat.

Een orgaan zonder invloed dus: die wat onthutsende conclusie beheerst deze congresbundel, die als negende deel verschijnt in een sinds 1997 op onregelmatige basis gepubliceerde reeks *Bijdragen tot de geschiedenis van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen*. De opzet van de studiedag bestond erin de (Nederlandse) wetenschapsgeschiedenis te onttrekken aan de beklommende grenzen van de oorlogsperiode, die suggereren dat er vijf jaar lang in de wetenschap eigenlijk niets anders is geweest dan stilstand, nauwelijks het bestuderen waard. Door de periode van de oorlogsjaren uit te breiden tot de periode 1930-1960 wilden de organisatoren de dynamiek van de wetenschap blootleggen, haar ontwikkeling 'dwars door de oorlog heen' tonen, en de plaats en betekenis van de KNAW in deze ontwikkeling vaststellen.

In de twee vanuit dat laatste perspectief belangrijkste bijdragen tot de bundel ligt de nadruk geheel op de ongemakkelijkheid waarmee de Akademie in de periode 1930-1960 door het leven ging. Peter Jan Knegtman laat in een goed gedocumenteerd artikel zien dat de Akademie al vóór de oorlog onder haar 'gefrustreerde ambities' leed: zij zag zichzelf als het voornaamste wetenschappelijke college in Nederland, maar besepte ook dat haar taken daar niet aan beantwoordden en haar status gering was. Het ontwerp van een ambtskostuum in 1938, dat in deze bundel enkele keren ter sprake komt, moest dan ook in de eerste plaats worden begrepen als een uiting van